

Projekty, služby a práce s nezaměstnanými

SPP124, SPP125

Témata

- Soudobé vývojové tendence na trhu práce
- Nezaměstnanost (struktura, typy, vývoj, důsledky)
- Regulace nezaměstnanosti, typy, nástroje, vývojové tendence
- Soudobá politika trhu práce, nástroje, cíle, efekty
- Zaměstnatelnost a prevence dlouhodobé nezaměstnanosti
- Systém veřejných služeb zaměstnanosti
- Mezinárodní služby zaměstnanosti, EURES
- Poradenství pro nezaměstnané
- Programy podpory vzniku nových pracovních míst
- Programy vzdělávání a pracovního výcviku
- Projekty pro specifické skupiny nezaměstnaných (zdravotně postižení, absolventi a mladiství)
- Monitoring a hodnocení programů zaměstnanosti

Soudobé vývojové tendence na trhu práce

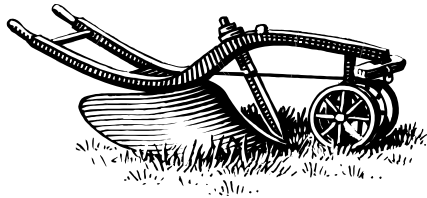

Téma č. 1)

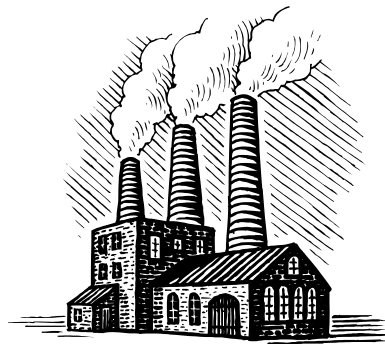
- od industrialismu k postindustrialismus
- informační společnost
- globalizace
- terciarizace
- nová sociální rizika

Vývojové trendy ekonomického a sociálního prostředí

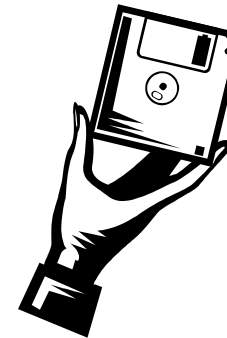
Tradiční společnost
Preindustriální
(zemědělství, řemeslo)

Moderní společnost
Industriální
(průmysl) od pol. 18. stol
Teorie modernizace

Informační společnost
Postindustriální
(informace, znalosti)
60. léta 20. stol

Od industrialismu k postindustrialismu

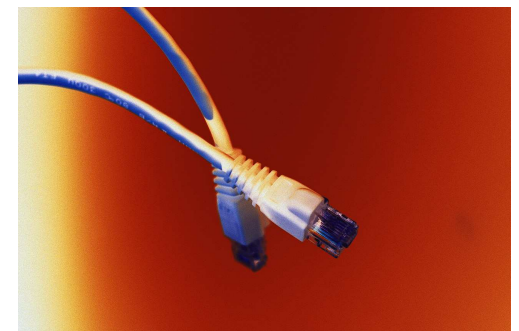

- konec 60. let – industriální spol. se blíží **hranici svých možností**
  - **pokles přírůstku produktivity v průmyslu** ▶ snižování reálných mezd zaměstnanců ▶ krize spotřeby a poptávky
  - **internacionalizace výroby**; rostoucí konkurence nově industrializovaných zemí (zejména Japonska)
- transformace kapitalismu - změny způsobu **kapitalistické výroby** doprovázeny **společenskými, politickými a kulturními změnami**
- rozvojem **nových technologií** – překonání časového a prostorového omezení industrialismu
- Daniel Bell „Příchod postindustriální společnosti“, Alvin Toffler „Třetí vlna“

Postindustrialismus; informační společnost

- informační společnost ▶ společnost vědění (od konce 70. let 20. stol. samostatný teoretický koncept)- společnost založena na **rozvoji lidských zdrojů a lidském potenciálu**
- ▲ podílu výrobků nenáročných na suroviny, ale „**know-how**“, cena se čím dál více odvíjí nikoliv od surovin, ale od vědění
- investice do získání znalostí – největší náklad
- informace, znalosti - klíčový strategický zdroj
- průvodní jevy přechodu
  - ▶ **restrukturalizace trhu práce** (nové profese, zánik řady starých),
  - ▶ **restrukturalizace znalostí a dovedností** spojených s mnoha profesemi

Nezaměstnanost jako důsledek deindustrializace

- pokles zaměstnanosti ve výrobě
- souvislost mezi novou technologií a úbytkem pracovních míst ▶ **technologická nezaměstnanost** - mizení pracovních míst dokonce i profesí
- pokles pracovních příležitostí nevratný ▶ „**job reduction**“ X „**work reduction**“ – překonání odbytové krize, cyklická nezaměstnanost; po obnovení výrobních kapacit pracovní síla znovu využita v plném rozsahu
- ▲ nezaměstnanost bývalých pracovníků v průmyslu obtížně zaměstnatelných v ekonomice založené na službách (požadované nové znalosti, sociální dovednosti)
- deindustrializace ▶ odpovědnost za **objevení dlouhodobé a masové nezaměstnanosti** s jejich důsledky ve formě **sociální exkluze**

Globalizace

- proces, který povyšuje ekonomickou konkurenci a spolupráci na světovou úroveň
- rostoucí **závislost národních ekonomik na světové ekonomice** a ekonomice jednotlivých zemí (export)
- **oligopolní struktury** ▶ ekonomická síla, stabilita, malá konkurence
- **sítě** – organizační struktury nové ekonomiky – nahrazení tradičních industriálních hierarchií;
- **geografická decentralizace výrobních jednotek** (produkce výrobních součástí a kompletace hotových výrobků v rozdílných lokalitách)
- nové formy řízení ▶ od autokratických k **participativním** (kooperace), **liberálním** (autonomie pracovníků)

Globalizace – firemní strategie

Velké oligopoly nesledují národní zájmy, ale jdou za konkurenční výhodou.

Určující faktory **konkurenční výhody**:

- ❑ pracovní síla (kvalifikace, cena)
- ❑ náklady (suroviny, materiál, subdodávky, energie)
- ❑ úroveň infrastruktury
- ❑ míra zdanění
- ❑ investiční pobídky
- ❑ stabilita právního a politického prostředí
- ❑ síla odborů

Důsledky pro trh práce a pracovní sílu I.

- nové formy **pracovních poměrů** (částečné úvazky, sdílení pracovního místa, práce doma, outsourcing)
- **konkurenční výhoda pro pracovní sílu** ▶ znalosti, dovednosti, zkušenosti
- **nízké nebo zastaralé znalosti a dovednosti** –největší riziko pro vyloučení z účasti na trhu práce; obtížná adaptace na nové profese
- práce heterogenní, kvalifikovaná
(x industrialismus homogenní, nekvalifikovaná či polokvalifikovaná)
- **míra nezaměstnanosti v jednotlivých zemí** ▶ výsledek faktorů působících mimo národní ekonomiky
- „low-skill“ práce ve výrobním sektoru převáděny do zemí s levnější pracovní silou (zejména tzv. **asijské tygři**: Korea, Taiwan, Čína, Singapur, Hong Kong) nebo nahrazeny stroji či novou technologií

Důsledky pro trh práce a pracovní sílu II.

- **konkurence pro pracovní sílu** i ze vzdálených regionů (nižší náklady – přesun výroby)
- „**globální profese**“ se mohou pohybovat na globálním trhu práce; mezinárodní poptávka; jiné omezeny na národní, často lokální trhy práce
- **liberalizace, deregulace** (pružnější trhy práce, rychlá reakce na změny)
- **vyšší zaměstnanost v sektoru služeb** (polarizace typů zaměstnání)
- ▼ podíl „modrých límečků“ na celkovém počtu zaměstnanců výrobních podniků.
- ▼ počet míst kde člověk pracuje s materiálem
- ▲ míst, kde pracuje s informacemi

Tercializace – růst podílu sektoru služeb na celkové zaměstnanosti

---

- sektor služeb zaujímá hlavní podíl na trhu práce –silná polarizace typů zaměstnání, ▲ příjmových nerovností
  - a) „**high skill**“ vysoce kvalifikovanou a dobře placenou práci (finance, informační a komunikační technologie, výrobní služeb ale např. i zdravotnictví, vzdělávání); primární trhy práce
  - b) „**low skill**“, low wage aktivity (easy-entry jobs) (maloobchod, hotelnictví, restaurace, osobní služby); sekundární trhy práce;
- osoby se základním vzděláním 2,5x vyšší pravděpodobnost nezaměstnanosti a 5x vyšší pravděpodobnost dlouhodobé nezaměstnanosti v porovnání s absolventy univerzit (OECD); důsledek poklesu poptávky po nekvalifikované pracovní síle
- zranitelnost sektoru služeb; volba domácností –možná alternativa self-service, volba firem (outsourcing); volby ovlivňující rozvoj sektoru služeb

Podíl odvětví na celkové zaměstnanosti

Země	Zemědělství <i>Agriculture</i> ↓			Průmysl <i>Industry</i> ↓			Služby <i>Services</i> ↑			Country
	1995	2000	2005	1995	2000	2005	1995	2000	2005	
EU 25	6,2	5,4	4,9	28,6	26,6	24,7	65,2	68,0	70,4	EU 25
Česká republika	6,6	5,1	3,8	41,9	39,5	38,3	51,6	55,4	57,9	Czech Republic

Zdroj: EUROSTAT

Sektor služeb - členění

- **obchodní či výrobní služby**
(finance, pojištění, realty, účetnictví, propagace apod.) – mnoho technických, profesních a řídicích pracovních míst. Vyšší mzdy.
- **distributivní služby**
(velkoobchod, maloobchod, doprava, komunikace apod.)
- **osobní (spotřebitelské)**
ekvivalent dřívějších služebných, komorníků, zahradníků, kuchařů apod.; také reprezentují požadavek potěšení a zábavy.
soutěž s domácnostmi - podobné činnosti jsou schopny zajistit si samy (např. praní, čištění prádla, příprava jídla). **Možnost substituce** záleží na ceně příležitosti (např. koupě automatické pračky x využití služeb prádelny); Důležitá **cenová dostupnost** – tlak na mzdy, tradičně nízké mzdy.
- **sociální služby**
(zdravotnictví, vzdělání, pečovatelské služby) – dynamický vývoj vlivem ▲ potřeby vzdělávání, stárnutí populace a zvyšující se poptávce po zdravotní péči i po péči o děti. Častá potřeba vysoké kvalifikace (lékaři, pedagogové)

Hierarchie povolání v průmyslu a sektoru služeb

Hierarchie v průmyslu	Hierarchie ve službách
Management, vedoucí pracovníci	Profesionálové
Administrativní pracovníci, pracovníci dohledu nad výrobou	Polo-profesionálové, technici
Kvalifikovaní dělníci	Kvalifikované služby
Nekvalifikovaní dělníci	Nekvalifikované služby

Strategie řešení důsledků deindustrializace a terciarizace (nerovné trhy práce a vyšší nezaměstnanost) I.

A) deregulace a liberalizace trhu práce

anglicky mluvící země, USA, UK

- tržní mechanismus („**market cleaning**“) ▶ nerovnost a sociální problémy těch, kteří jsou na dně mzdového žebříčku;
- od 80. let problému „**working poor**“ – i přes placenou práci, často na plný úvazek, příjem pod hranici chudoby.
- důsledek deregulace ▶ atypické zaměstnanecké poměry; částečné úvazky – nižší důchody, často nekryty důchodovým pojištěním – problém „**working poor**“ dnes může v budoucnu znamenat problém chudoby starých lidí za 30, 40 let.

Strategie řešení důsledků deindustrializace a terciarizace (nerovné trhy práce a vyšší nezaměstnanost) II.

B) posílení ochrany zaměstnanců, pracovní právo

kontinentální evropské země

- institut minimální mzdy, významná role odborů, pracovní legislativa ve prospěch posilující pozici zaměstnanců
- „**labour reduction**“ cesta – incentivy opustit trh práce (např. předčasné důchody) ke ▼ nezaměstnanosti
- **bariéry zaměstnávání „low-skill“** zaměstnanců a vysoké náklady na pracovní sílu.
- regulace mzdové úrovně ▶ omezená tvorba pracovních míst
▶ nezaměstnanost.

Strategie řešení důsledků deindustrializace a terciarizace (nerovné trhy práce a vyšší nezaměstnanost) II.

C) aktivní politika pracovního trhu a zaměstnanost ve veřejném sektoru

severské země

- zvyšování kvalifikaci pracovníků,
- zvyšování zaměstnanosti žen vlivem dostupnosti péče o děti (zvýšení poptávky např., požadavky na care social services ▲ zaměstnanosti v tomto sektoru)
- centrální bod sociální politiky sociální demokracie ve Švédsku v 70. letech ▶ harmonizace práce a rodiny hlavní cíl.

Nová sociální rizika jako důsledek přechodu k postindustriální společnosti

---

- nová sociální rizika ▶ rizika, jimž jedinci čelí během života v důsledku ekonomických a sociálních změn **spojených s přechodem k postindustriální společnosti**
- postihují **stejně skupiny jedinců** (obvykle mladé lidi, rodiny s malými dětmi, pracující ženy – objevuje se zejména jižních státech).
- **akumulace znevýhodnění** – např. nízko kvalifikované ženy s problémem harmonizace práce a rodiny
- **sociální exkluze, exkluze na trhu práce** - vyloučení z participace na trhu práce
- často snížené možnosti využívat opatření sociálních politik (např. částečné úvazky)

Nová sociální rizika

- **zvýšená zaměstnanost žen**
  - požadavek vyšší rovnosti v přístupu ke **vzdělání** a nezávislého zaměstnání .
  - dříve neplacená domácí práce a péče o děti - stát či trh.
  - **dvoupříjmové rodiny** – standart - důležitost dvou výdělků pro udržení uspokojivého rodinného příjmu a životního standardu; problém při nedostupnosti péče o děti ▶ neschopnost harmonizace práce a rodiny, ▶ riziko chudoby pro rodiče s nízkými příjmy
- absolutní i relativní nárůst **počtu starších osob** – sociální péče, penze, zdravotní služby. Mnoho domácí péče stále poskytováno ženami.
- **změny na trhu práce** v důsledku technologického vývoje ▼ potřeby nekvalifikované manuální práce v průmyslu, ▲ mezinárodní konkurence – tlak na mzdy.
- **expanze privátních sociálních služeb**– „privatizace služeb“ dříve zajišťovaných státem (např. příspěvek na poskytování sociální péče); expanze soukromých služeb jako důsledek pokusu omezovat státní výdaje; neudržitelnosti sociálních systémů vlivem stárnutí populace. Nutnost regulace privátních služeb.

podíl ekonomicky aktivních (státy EU)	1970	2001
muži	89%	78%
ženy	45%	61%

Rigidita evropského trhu práce („euroskleróza“)

- rigidita mezd
- omezená mobilita (vnitrostátní, mezinárodní)
- nesoulad nabídky s poptávkou na trhu práce
(struktura kvalifikace pracovní síly)
- pracovní legislativa

Hlavní směry politik zaměstnanosti,

Evropská strategie zaměstnanosti jako **reakce na soudobé vývojové tendence na trhu práce**;
Reakce na důsledky přechodu k **postindustriální společnosti** a na důsledky **globalizace**.

- Aktivní a preventivní opatření pro nezaměstnané (předcházení dlouhodobé nezaměstnanosti)
- Tvorba pracovních míst a podnikání
- Posilování adaptability a mobility na trhu práce (reakce na změny v poptávce po pracovní síle)
- Podpora rozvoje lidského kapitálu a celoživotního vzdělávání
- Zvyšování nabídky pracovních sil (stárnutí populace), podpora aktivního stárnutí
- Rovnost mužů a žen
- Podpora integrace osob znevýhodněných na trhu práce, boj proti jejich diskriminaci
- Aby se vyplácelo pracovat, pobídky ke zvyšování aktivity práce (míra náhrady příjmů)
- Transformace práce načerno na řádné zaměstnání
- Řešení regionálních nerovností v zaměstnanosti (podpora zaostávajících regionů)